

СЕКЦІЯ 7. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Кобзар О. М.

*старший науковий співробітник, кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник відділу
екосистемного оцінювання природно-ресурсного потенціалу
Інституту демографії та проблем якості життя
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-323-4-26>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ ВАРТОСТІ КОМПЕНСАЦІЙНИХ СХЕМАМ У СФЕРІ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ

Відновлення екосистем або окремих унікальних видів диких тварин чи рослин з високою природною цінністю, зокрема територій та об'єктів природно-заповідного фонду, що були знищені при реалізації проектів економічного розвитку отримало назву компенсації біорізноманіття. «Компенсація біорізноманіття – це економічний інструмент, що використовується для забезпечення економічного розвитку при одночасному досягненні таких цілей збереження біорізноманіття, як чистий приріст або відсутність чистих втрат біорізноманіття» [1, с. 19].

Загальний розмір вартості реалізації компенсаційних схем формують такі складові, як вартість заходів з відтворення та поліпшення стану біорізноманіття, вартість подальшого обслуговування та підтримки у належному стані відтвореного біорізноманіття, трансакційні витрати. Необхідно також зауважити, що існують два варіанти врегулювання відносин власності щодо ділянки, де здійснюються заходи відтворення біорізноманіття, що відповідно впливає на розмір вартості компенсаційних схем [2, с. 36]:

1) укладання угоди з землевласником про реалізацію на належній йому ділянці заходів з відтворення біорізноманіття – передбачається, що розмір платежу включатиме втрачений землевласником дохід (окрім

витрат на відтворення біорізноманіття, його подальший догляд та підтримку у належному стані);

2) купівля земельної ділянки, що означає набагато більші початкові витрати у порівнянні з варіантом укладання угоди з землевласником та значно менші наступні операційні (поточні) витрати (оскільки не потрібно буде сплачувати землевласникові за втрачений прибуток, а витрати обмежуватимуться вартістю необхідних робіт з подальшого обслуговування та підтримки у належному стані відтвореного біорізноманіття).

Отже, вартість реалізації компенсаційних схем у загальному вигляді при укладанні угоди із землевласником (формула 1) та при купівлі земельної ділянки (формула 2) є функціональною залежністю таких величин:

$$C = f(F, M, S, T, D), \quad (1)$$

$$C = f(L, M, S, T, D), \quad (2)$$

де C – загальний розмір платежу, грн;

F – втрачений дохід або альтернативні втрати землевласника ділянки, грн;

M – вартість заходів з відтворення та поліпшення стану біорізноманіття, грн;

S – вартість подальшого обслуговування та підтримки у належному стані відтвореного біорізноманіття, грн;

A – трансакційні витрати, грн;

L – вартість земельної ділянки, на якій проводяться заходи з відтворення біорізноманіття, грн;

D – ставка дисконтування (%).

Приклад розрахунку вартості заходів з відтворення біорізноманіття та подальшого його збереження, підтримки у належному стані представлено у таблиці 1. Так, у Вайдені (Німеччина) забудовником було подано заявку на будівництво декількох будинків. У звіті про оцінку впливу на навколишнє середовище зазначалося, що після всіх можливих заходів щодо пом'якшення наслідків забудови все ще має місце негативний вплив на біорізноманіття, насамперед через втрату живоплотів та дорослих дерев. У свою чергу це негативно впливало на популяцію кажанів та птахів, а також на ландшафт. За проектом було заплановано створення живої огорожі на 0,179 га та встановлення

ящиків для птахів та кажанів частково на ділянці забудови та частково в інших лісових масивах, що управляються муніципалітетом.

Таблиця 1

**Вартість компенсаційних заходів
з відтворення біорізноманіття та подальшого його збереження
у належному стані у Німеччині, євро**

Показник	Вартість
I. Вартість ділянки	10 740
II. Витрати на створення живої огорожі та лісу	
<i>Заходи з відновлення:</i>	
Розчищення території	840
Посадка живої огорожі та дерев	5 880
Огорожа від диких тварин	1 960
<i>Подальше обслуговування:</i>	
1-й рік	882
з 2-го по 5-й рік	3 528
III. Витрати на утримання птахів та кажанів	
<i>Заходи з відновлення:</i>	
Купівля ящиків для кажанів	3 741
Встановлення ящиків	5 120
<i>Подальше обслуговування ящиків протягом 15 років</i>	7 200
Загальна вартість заходів	39 891

Джерело: складено автором за [3, с. 26]

Щодо трансакційних витрат, необхідно зазначити, що вони включають витрати організації, що здійснює роботи з відтворення біорізноманіття та органу, що контролює реалізацію компенсаційної схеми. Зазвичай трансакційні витрати контролюючого органу складають 10% від загальної суми витрат, а реалізатора заходів – 30% [2, с. 21], хоча частка трансакційних витрат може суттєво варіюватися залежно від типу біорізноманіття.

Для розрахунку розміру платежів застосовують ставку дисконтування на рівні 3,5% та період у 100 років [2, с. 21]. Вважається, що відтворене біорізноманіття має існувати завжди.

Отже, є два типи реалізації компенсаційних схем, які відповідно обумовлюють різні види необхідних витрат: 1) укладання угоди з землевласником про відновлення біорізноманіття, вартість якої є функціональною залежністю від таких величин, як втрачений дохід або

альтернативні втрати землевласника ділянки, вартість заходів з відтворення та поліпшення стану біорізноманіття, вартість подальшого обслуговування та підтримки у належному стані відтвореного біорізноманіття, трансакційні витрати; 2) купівля земельної ділянки, вартість якої є функціональною залежністю від таких величин, як вартість заходів з відтворення та поліпшення стану біорізноманіття, вартість подальшого обслуговування та підтримки у належному стані відтвореного біорізноманіття, трансакційні витрати, вартість земельної ділянки, на якій проводяться заходи з відтворення біорізноманіття.

References:

5. Biodiversity Offsets: Effective Design and Implementation. (2016) Paris: OECD Publishing. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264222519-en> (accessed September 22, 2023).

6. Costing potential actions to offset the impact of development on biodiversity – Final Report, DEFRA. March 3, 2011. 33 p. URL: <https://www.cbd.int/financial/offsets/unitedkingdom-costing.pdf> (accessed September 22, 2023).

7. Underwood E., Wende W., Stein C. and Tucker G. (2013) A review of recent biodiversity offsetting practice in Germany. 49 p. URL: <https://randd.defra.gov.uk/ProjectDetails?ProjectID=18229&FromSearch=Y&Publisher=1&SearchText=WC1051&SortString=ProjectCode&SortOrder=Asc&Paging=10#Description> (accessed September 22, 2023).